

TIJDSCHRIFT

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

7^e Jaargang

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1899

Gemengde Berichten

Een werk over Romeinsche munten. Prijsvraag.

Het is een heugelijk feit, dat men al meer en meer tot de erkenning is gekomen, dat de beoefening der munt- en penningkunde niet meer uitsluitend het eigendom van „de geleerde wereld” behoeft te zijn. De numismatiek begint populair te worden. Vele oorzaken hebben daartoe bijgedragen. Het meer toegankelijk worden van openbare verzamelingen, het aaneensluiten van verzamelaars tot zelfstandige genootschappen, en waarlijk niet het minst 't uitgeven van tijdschriften, waar te midden van wetenschappelijke berichten, ook plaats wordt gevonden voor kleinere bijdragen van meer plaatselijk belang, dit alles heeft in ruime mate bijgedragen om de numismatiek te doen bloeien. Met het oog hierop, is het zeer verblijdend te lezen, dat op nieuw een poging wordt gewaagd om de studie der munt- en penningkunde nog meer aantrekkelijk te maken. Wij bedoelen het uitschrijven van prijsvragen. In ons land is dit reeds door TEYLER'S genootschap herhaalde malen gedaan, maar zoover ik weet, nog niet door particu-

liere personen. In dit opzicht is België ons vooruit. De heer ALPH. DE WITTE heeft zich verdienstelijk gemaakt, door een wedstrijd open te stellen voor het beste werk over Romeinsche munten, waarvoor een prijs van 300 francs of naar verkiezing een compleete serie van de uitstekend bekende *Revue de numismatique belge* is uitgeloofd. De studie moet in het fransch zijn opgesteld, moet een tekst bevatten van minstens 16 blz. druks en kan door teekeningen worden opgeluisterd. De inzending moet vóór 1 Oct. 1899 geschieden aan het adres van dan heer ALPH. DE WITTE, 49 rue du Trône, te Brussel. De prijssteller behoudt zich het recht voor, het bekroonde werk in de *Revue belge* te doen opnemen.

Dat men geen oppervlakkig, maar integendeel een zeer degelijk werk verlangt, bewijst de jury, die over de ingekomen stukken zal te beoordeelen hebben.

Deze bestaat uit de volgende zeer bekende namen:

MAX BAHRFELDT, majoor der infanterie, directeur van het *Numismatisch-Literatur-Blatt* te Breslau

J. ADRIEN BLANCHET, secretaris van de *Revue française de numismatique* te Parijs.

FRANCESCO GNECCHI, directeur der *Rivista italiana di numismatica* te Milaan.

Alhoewel in ons land, op enkele uitzonderingen na, weinig of niet aan romeinsche muntkunde wordt gedaan, voldoen we gaarne aan het verzoek van den heer DE WITTE om ook onze leden en landgenooten aantesporen aan den wedstrijd deel te nemen.

M. D. M.

Een Zeeuw, die zijn tijd vooruit was.

In Mei dezes jaars (1898) ontving ik van den heer A. WEYL te Berlijn een halven Zeeuwschen Rijksdaalder van het jaar 1601. Dit stuk bleek zeer merkwaardig, zoo niet uniek te zijn: immers het is er een met *den halven man*, nagenoeg overeenkomende met de afbeelding bij VERKADE, Pl. 85, N°. 2, welke het jaartal 1622 draagt. De voorzijde is geheel gelijk aan de afbeelding, de keerzijde heeft achter CRES-CVNT deze figuren: $\times \cdot \text{R} \cdot \times$, terwijl het wapen tusschen de cijfers 16 — 01 staat.

Waarom is deze munt nu zoo merkwaardig? - Omdat het type met den halven man, die het provincie-wapen aan een strik houdt, eerst is vastgesteld bij de Wet van 21 Maart 1606.

Bij deze Wet, of zooals men destijds zei: Placcaat, zijn voorgeschreven voor alle munten der Vereenigde Provinciën: de groote Nederlandsche gouden rijder met den halven van dien, de dubbele en enkele Nederlandsche ducaat, de zilveren Nederlandsche rijksdaalder met den halven, de geheele en halve zilveren leeuwendaalder en de nieuwe Nederlandsche zilveren penning van twintig grooten. In den Beeldenaar, behoorende bij het placcaat van 1606, komen de figuren van al deze munten voor met het jaartal 1606, maar daarom zijn zij in dat jaar niet in alle provinciën geslagen.

In Zeeland zijn voor de eerste maal heele en halve rijksdaalders geslagen van 20 Januari 1610 tot 28 April 1611 en verder in 1619, enz., tot in 1671.

't Is natuurlijk eene ongerijmdheid te denken, dat in 1601 een graveur zou voorspellen, wat in 1606 de Heeren Staten zouden arresteeren.

Veeleer moet men aan een stempelfout gelooven en dan kan 1601 niets anders beteekenen dan 1610.

Maar ook in dit geval is de halve rijksdaalder hoogst zeldzaam als eerste muntslag. In het cabinet Rijnbende vond men er een van 1612 als uniek (N°. 1012) en in het cabinet van 's Rijks Munt is de oudste van 1619 (N°. 62). Geheele rijksdaalders vindt men daar ook van 1606 en 7.

Hilversum.

J. E. TER GOUW.

BOËKAANKONDIGING.

De Oranje-Nassau-boekerij en de Oranje-penningen in de Koninklijke Bibliotheek en in het Koninklijk Penningkabinet te 's Gravenhage (door Dr. W. G. C. BYVANCK en Dr. H. J. DE DOMPIERRE DE CHAUFÉPIÉ). 's Gravenhage 1898. Prijs f 4.50.

Het is hier niet de plaats het met fraaie en belangrijke illustraties versierde eerste deel van dit merkwaardige boekwerk uitvoerig te bespreken en stappen wij dus direct op het tweede gedeelte over, dat voor de lezers van dit tijdschrift van meer belang zal zijn.

De bekwame directeur van het Kon. Kabinet heeft ons door de uitgave der Oranjepenningen een heerlijk kijkje gegeven in de uitgebreide verzameling Ned. historiepenningen, die het Haagsche Kabinet bevat.

De catalogus bevat 1427 nummers, munten, penningen en stempels, terwijl een vijftigtal zeer fraaie, natuurgetrouwe afbeeldingen van onbekende penningen het kostbare boek versieren. De schrijver heeft alles streng chronologisch, beknopt, doch tevens compleet behandeld. Zooveel mogelijk zijn de namen der vervaardigers der medailles er aan toegevoegd.

Niet alleen zal deze catalogus groot genot verschaffen aan de numismaten uitsluitend, integendeel, allen die belangstellen in de geschiedenis van ons vorstenhuis zullen er rijkelijk uit kunnen putten. Want de honderden beschreven penningen vormen als het ware een aaneengeschalkd verhaal van de lotgevallen onzer oranjevorsten tot op heden toe.

Zeer aantrekkelijk zijn de afbeeldingen — lichtdrukken van H. KLEINMANN EN COMP. TE HAARLEM — die hoogst zeldzame of unieke stukken vertegenwoordigen. Zeer interessant dunkt ons o. a. n°. 257, kleine penning van Willem II bij zijn inhuldiging als markgraaf van Veere vervaardigd, n°. 278, prachtige penning ter eere van Willem II en Tromp, n°. 323 medaille op de prinsen uit het huis van Oranje, n°. 327 op het beleg van Groningen en zoovele andere penningen meer.

De meeste dezer afgebeelde stukken zijn reeds beschreven in het *Penningskundig Repertorium* van wijlen J. DIRKS. Daar deze uitgave, verschenen in den Navorscher, zoover wij weten, niet afzonderlijk in den handel te verkrijgen is, is het in plaat brengen van al deze merkwaardige brokjes „historie” een nuttig werk geweest.

Moge de ijverige directeur van het Kon. Kabinet ons spoedig weer eens een ander, niet minder rijk vertegenwoordigd gedeelte van Nederlandsche historienpenningen te genieten geven.

M. D M.'

Les médailleurs français contemporains, recueil de 442 médailles modernes, publié sous la direction et avec une préface de ROGER MARX. Album contenant 32 planches en phototypie. Paris in-folio. Frs. 30.—

(Bevat de afbeeldingen van 340 penningen en 102 gedenkplaten. De duitsche uitgave bevat 'tzelfde aantal afbeeldingen, alhoewel de titel luidt: *Die französischen Medailleure unserer Zeit. Eine Sammlung von 500 Medaillen und Plaquetten von ROGER MARX 32 Lichtdrucktafeln in Folio. M 26.—*

Die Medaillen und Plaketten der Kunstsammlung W. P. METZLER, in Frankfurt a. M. Beschrieben und erläutert von Dr. JULIUS CAHN. 63 Seiten und 26 Lichtdrucktafeln Frankfurt a. M. 4°. M 25—

(Bevat korte biografische aantekeningen omtrent de voornaamste meesters en is in slechts 125 ex. gedrukt.)

Variëteiten en onuitgegeven Nederlandsche Munten.
(Vervolg van den 5^{en} Jaargang 1897, blz. 273.)

N° 20. Piedfort in zilver van een Gelderschen duit, weegt 6 Gram, met kabelrand. De voorzijde is gelijk aan DE VOOGT, Pl. XVI N^o. I; de Keerzijde aan Pl XV N°. VIII, met het jaartal 1755.

N°. 21. Zilveren piedfort van een Gelderschen duit, A°. 1757, weegt 7.2 Gram, evenzeer met kabelrand De Voorzijde is gelijk aan die van den vorigen; de Keerzijde is beschreven bij DE VOOGT, N°. 473 en heeft geen sterretjes maar roosjes, zooals op de afbeelding bij VERKADE, Pl. 20, N°. 1.

N°. 22. Achtentwintigstuivers van Holland, A°. 1694. De Keerzijde dezer zeldzame munt wijkt af van de teekening bij VERKADE, Pl. 54, N°. 4, maar komt overeen met die van DE VOOGT op Pl. XIX, welke laatste is gevolgd naar het Placcaat van 26 Mei 1694. Hoe VERKADE aan die gebrekkige afbeelding komt, is mij niet duidelijk.

N°. 23. Scheepjesschelling van Holland en West-Friesland, A°. 1716. (VERKADE, Pl. 55, N°. 6) met CONFIDENTIS

N°. 24. Dertigstuivers van West-Friesland. A°. 1684, (VERKADE, Pl. 67, N°. 4). met het wapen van Medemblik tot muntteeken op de plaats der roos.

J. E. TER GOUW
